

Елка Константинова

Антиутопична социално-
политическа сатира

Авторът на сатиричния роман „Добре охранявани мъже“ е един от видните представители на френската научна фантастика. Световната му популярност се дължи на актуалните политически, социални, психологически и философски проблеми, които успешно въплъщава във фантастичната образност на произведенията си. Богато нюансираното чувство за хумор и непримиримостта, с която се отнася към неразумното цивилизовано човечество, засилват въздействието на неговото увлекателно повествование. Призивите на писателя за спасяване на човешката емоционалност и за реабилитиране на здравия разум звучат тревожно и драматично заедно с предупреждението и заплахата.

Робер Мерл е известен на българския читател с романите: „Животно, надарено с разум“, „Смъртта е моят занаят“, „Малвил“, „Островът“ и „Мадрапур“, в които се разработва твърде разнообразна тематика и налага проблемите на дълга, съвестта и морала. Характерно за автора е съсредоточеното наблюдение над разрастващата се аморалност на технически усъвършенстващата се цивилизация.

Писателят населява нашата неустойчива планета с жителите на бъдещето, които в преувеличени размери носят пороците на съвременниците. Той прави своите съкровени изповеди за собствената си съдба и мащабните си обобщения за опасностите, които грозят живота на земните обитатели. Така например в романа „Мадрапур“ Мерл събира в един космически кораб пътници от различни националности, които в критичен момент разкриват истинската си хищническа същност. Това са все представители на съвременната буржоазна върхушка, на държавната власт и бизнеса, чиято единствена цел става спасяването на собствените имуществва. Разкривайки пълното опустошение на този тип хора, авторът ги представя в трагикомична светлина, разрежда черните бои със средствата на гротескно-фантазното изображение.

Робер Мерл е безпощаден изобличител на съвременните прояви на безразсъдство и безумие в буржоазното царство на алиенация и поквара. Със средствата на фантастичната гротеска той изобразява различните начини за превръщане на нравствените стойности в унизителен бизнес и за деформиране на човешкия характер. В „Добре охранявани мъже“ това става чрез жестоките норми на едно изродено бъдещо общество на матриархат, в което са пренебрегнати природните закони и обявена война срещу мъжкия пол. Тук управляват демонични жени, изпълнени с омраза към мъжете, умопомрачени от властолюбив и кариеристични амбиции. Героините на бъдещето, които в същност са „доусъвършенствувани“ съвременни бизнесменки, живеят без обич и топлота,

съзнателно подтискайки своята женственост. В техните образи виждаме карикатурно уголемени всички извращения на днешната еманципация на жената в американското общество.

Хуморът, с който френският писател, рисува бъдещето, ярко оцветява диaboлистичното му повествование, придава му по-разнообразен колорит и неусетно прераства в сатирично и саркастично изобличение. Най-характерно за начина, по който авторът претворява гротесково действителността, е съчетаването на комичното с трагичното, на забавното с диaboличното, на реалното с фантастичното. Постоянната тревога, с която Мерл пише за човека в днешния свят на капитала, придава драматизъм на неговите безпощадно правдиви изображения на човешката глупост, алчност, властолюбие и жестокост и на всичко, което заплашва живо та на планетата. Образите му най-често бъдат отвращение и ужас, но едновременно с това и укрепват волята за съпротива срещу пороците на западната цивилизация.

Антиутопичната социално-политическа сатира на Робер Мерл е отправена най-често към американския начин на живот. С помощта на фантастичното изображение отрицателните явления се преувеличават и се поднасят в чист вид. Придобивайки невъзможен, абсурден характер, те по-ефикасно въздействуват на читателското съзнание. В същност в „Добре охранявани мъже“ писателят открито говори срещу държавната власт във Вашингтон, срещу професионалните американски политици, за постоянните кризи в Белия дом, за пълната безотговорност на ръководните органи, за американската грандоманщина и т.н. Рисувайки два възможни варианта на американския матриархат, писателят характеризира различни страни на патологичното общество. Неговата убийствена ирония преминава в сарказъм при конкретните картини на политическия живот в САЩ.

Същността на гротескното изображение на Мерл се състои в нарушаването на нормалния порядък на живота: жените не искат да стават майки, мъжете са в подчинено и безпомощно положение, децата са напълно изоставени и страдат от самота. Пълното господство на жените във всички сфери на живота дава възможност на първичните инстинкти и страсти да се развихрят застрашително. Така например главният герой на романа учен-невролог е постоянна жертва на женските капризи, които за малко не го ликвидират, а заедно с него и цялото мъжко население на континента (тъй като именно той работи за откриването на лекарство срещу смъртоносното заболяване, засегнало мъжете). Борещият се дух на този герой е безпомощен, предварително обречен; съдбата му е

предопределена от силите на реакцията и разрухата.

Фантастично-гротесковите образи в романа са само преувеличени проекции на съвременните обществени пороци, на реалните социални процеси, които се извършват в днешна Америка. Затова реалистичното и фантастичното съжителствуват в художествено единство, а хуморът се редува с иронията и фантастичната сатира. В някои моменти надделява демоничното начало в гротесковата образност (например жените президентки и управляващите жени в САЩ).

Грубо патологичното лице на „бъдещото“ женско царство, в което мъжете са жестоко малтретирани и фантастичната деформация на жените-мъжемразки се разкриват от автора главно в комична светлина. Преобладава комедийното преувеличаване и заостряне на съвременните пороци в американския живот, който за френския писател е символ на съвременното зло. Най-голямата заслуга на Робер Мерл е постигнатия сполучлив гротесков монтаж, при който реалното и фантастичното се приближават и си взаимодействуват в една художествена цялост. В изобразяваната с фантастични средства действителност на бъдеща Америка (и в двата възможни варианта на матриархата, които писателят описва) има нещо и комично, и трагично, нещо ужасяващо с бездънния си хаос... В този роман всичко е до такава степен фантастично деформирано, че ни принуждава едновременно да се изумяваме и да се отвращаваме, да се ужасяваме и да се смеем.

КРАЙ

© 1983 Елка Константинова

Сканиране и разпознаване: Boman, 2007

Редакция: Светослав Иванов, 2007

Публикация:

Робер Мерл

Добре охранявани мъже

Райна Стефанова, преводач, 1983

Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1979

Текла Алексиева, рисунка на корицата, 1983

Рецензент Георги Величков

Редактор Гургана Калчева–Донева

Художествен редактор Иван Кенаров

Технически редактори Пламен Антонов Асен Младенов

Коректор Ани Иванова

Дадена за набор на 30.V.1983 г. Подписана за печат на 23.IX.1983 г. Излязла от печат
месец октомври 1983 г.

Формат 32/70×100. Изд. № 1685. Цена 2,50 лв. Печ. коли 29. Изд. коли 18,78. УИК
18,02

ЕКП 9536621531 5637-252-83

Книгоиздателство „Георги Бакалов“ – Варна

Държавна печатница „Балкан“ София

c/o Jusautor, Sofia

Robert Merle

Les hommes protégé

Editions Gallimard, 1974

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4285>]